

از قلب ایران به قلب فضا

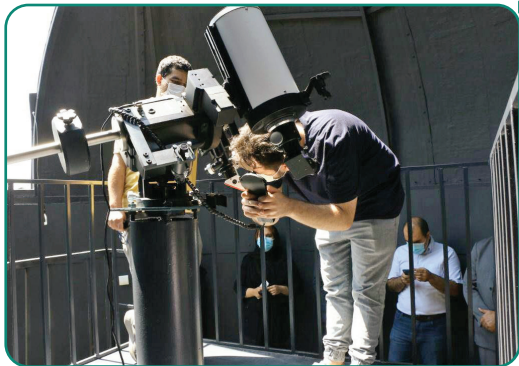
ایران هنوز به فناوری تلسکوپ فضایی دست پیدا نکرده اما در قدیمی ترین رصدخانه هایش، تلسکوپ های منحصر به فردی وجود دارد

با دانستن این پیش زمینه که تعدادی از قدیمی ترین منجمان دنیا، ایرانی هستند، وجود رصدخانه هایی که برخی از آنها به تاریخ پیوسته اند در مناطق مختلف کشور امری منطقی به نظر می رسد؛ به عنوان مثال رصدخانه مراغه به عصر ایلخانی در ایران بازمی گردد. این رصدخانه یکی از مهم ترین آثار تاریخی آن دوران است که با تلاش های خواجه نصیرالدین طوسی، منجم سرشناس ایرانی ساخته شد. تلسکوپ هایی که در این رصدخانه به کار گرفته می شدند هر کدام داستان های مختص به خود را دارند. در ادامه به معرفی تلسکوپ هایی که در رصدخانه های برتر و فعال ایران به رصد فضا از زمین می پردازند، پرداخته ایم.

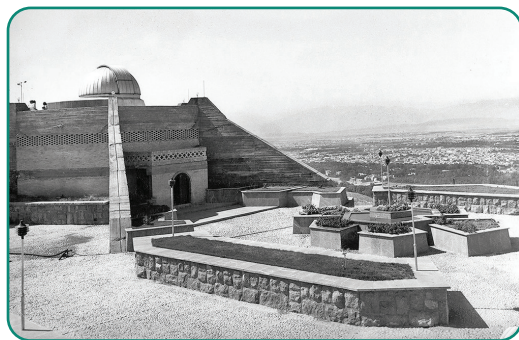
رصد خورشید باتلسکوپ ویژه

یک تلسکوپ ۵۱ سانتی متری ویژه رصد خورشید در رصدخانه خورشیدی ژئوفیزیک دانشگاه تهران جا خوش کرده است. این تلسکوپ فیلترهای لازم را برای مطالعه لکه های خورشیدی و فوران های خورشیدی دارد. همچنین در این مرکز یک تلسکوپ ۵۱ سانتی متری ویژه رصد خورشید نیز قرار دارد که مجهز به فیلترهای H-آلفا و H-بتا است که علاوه بر رصد لکه های خورشیدی، می تواند فوران های سطح خورشید را مشاهده کند و مورد بررسی و تحلیل قرار دهد. رصدخانه خورشیدی مرکز ژئوفیزیک دانشگاه تهران در حالی مجهز به امکانات رصدی شده که به گفته فعالان حوزه نجوم این رصدخانه در طرح توسعه شهری قرار گرفته و تبدیل به رصدخانه متروک شده و متاسفانه تجهیزات رصدی آن همراه با سازه آن نابود شده است.

رصدخانه ابوریحان بیرونی

تجهیزات رصدخانه ابوریحان بیرونی شامل یک دستگاه تلسکوپ بازتابی ۱۲۰ اینچ از نوع کاسگرین (دومین تلسکوپ بزرگ کشور)، یک دستگاه تلسکوپ بازتابی اشیمیت کاسگرین ۱۱۴ اینچ، یک دستگاه تلسکوپ ۱۲ اینچ مجهز به دوربین CCD، یک دستگاه دوربین اشیمیت ۱۸ اینچ (مختص عکسبرداری)، یک دستگاه تلسکوپ ۱۸ اینچ کاسگرین، ۲ دستگاه تلسکوپ بازتابی ۱۵ اینچ (برای امور عمومی)، یک دستگاه تلسکوپ ۱۴/۵ اینچ بازتابی نیوتنی و یک دستگاه تلسکوپ ۶۰ میلی متری شکستی است. رصدخانه ابوریحان بیرونی در سال ۱۳۵۵ در شمال شهر شیراز آغاز به کار کرده است. این نخستین رصدخانه پس از رصدخانه مراغه است که در سده هشتم هجری در ایران تأسیس شد و تاکنون در میان رصدخانه های فعال و حرفه ای جایگاه برجسته ای را در زمینه تحقیقات ورصد های نجومی به خود اختصاص داده است.

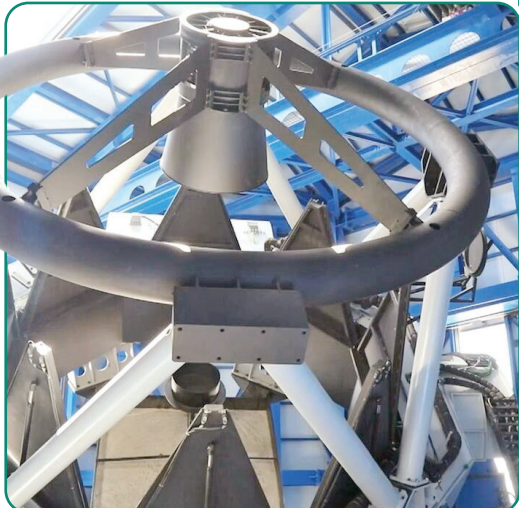
تلسکوپ های حرفه ای و آماتور رصدخانه خواجه نصیرالدین طوسی

رصدخانه خواجه نصیرالدین طوسی دانشگاه تبریز دارای یک تلسکوپ آینه ای به قطر ۷۰ سانتی متر و یک تلسکوپ خورشیدی است. از این رصدخانه در حال حاضر به عنوان بزرگ ترین رصدخانه فعال کشور و البته منحصر به فرد ترین رصدخانه ایران یاد می شود. ۳ تلسکوپ حرفه ای در گنبد های جداگانه مجهز به پانل های الکترونیکی و اتاق کنترل ایراتور، چشمی های مختلف، فوکوسر الکترونیکی، اسپکتروسکوپ میکرومتر رشته ای، فوتومتر و میکروفوتومتر، فیلترهای آج-آلفا و فیلتر مایلاز مخصوص خورشید در این رصدخانه موجود است و از زمان تأسیس، پاسخگوی نیاز پژوهشگران و دانشجویان اخترفیزیک سراسر کشور بوده است. از تلسکوپ های آماتوری این رصدخانه به ۲ تلسکوپ ۱۷ اینچی ماکسوتف-کاسگرین و ۲ تلسکوپ نیوتنی ۱۸ اینچ با مقر EQ6pro می توان اشاره کرد.

بزرگ ترین تلسکوپ ایرانی در رصدخانه ملی

بهترین رصدخانه ایران با عنوان رصدخانه ملی با تلسکوپی با آینه ۳.۴ متری از سال ۱۴۰۰ مورد بهره برداری قرار گرفته است. تلسکوپ به کار رفته در این رصدخانه به عنوان بزرگ ترین تلسکوپ ایران و حتی غرب آسیا شناخته می شود. نخستین تصویر رنگی شکار شده توسط تلسکوپ بی نظیر این رصدخانه پاییز ۱۴۰۱ منتشر شد که در این تصویر، تلسکوپ به رصد کهکشان «NGC23» پرداخته بود. با انجام نخستین نورگیری رصدخانه ملی ایران و ثبت نخستین نور تلسکوپ ۳.۴ متری این رصدخانه ملی، آخرین گام در مرحله جمع زیرمجموعه های تلسکوپ و تکمیل بزرگ ترین طرح علمی کشور برداشته شد.

کشف آسمان از قلب خرم آباد

رصدخانه کاسین به عنوان مدرن ترین رصدخانه خاورمیانه شناخته می شود. این رصدخانه در ارتفاع ۱۷۰۰ متری از سطح دریا در شهر خرم آباد و بر قله کوه مدیه معروف به بام خرم آباد ساخته شده است. در این رصدخانه ۱۶ تلسکوپ قرار دارد که در میان آنها تلسکوپ خورشیدی کورونادو و تلسکوپ مرکزی سلسترون از اهمیت بیشتری برخوردارند. علاوه بر تلسکوپ ها، این مجموعه از ۳ آسمان نما تشکیل شده که یکی ثابت و ۲ تای دیگر متحرک هستند.

رصدخانه دانشگاه فردوسی مشهد

اولین تلسکوپ رصدخانه دانشکده علوم پایه دانشگاه فردوسی مشهد که در دهه ۴۰ شمسی توسط دکتر محمدعلی سعادت بنیان نهاده شد، از نوع شکستی و با قطری حدود ۱۵ سانتی متر و فاصله کانونی حدود ۱۸۰۰ میلی متر روی پایه ای فلزی نصب شده بود. تلسکوپ شکستی دیگری با قطر حدود ۱۰ سانتی متر به عنوان تلسکوپ قابل حمل برای برنامه های رصدی خارج از دانشکده نیز مورد استفاده قرار می گرفت. از این تلسکوپ ها بیشتر برای آموزش دانشجویان و آشنایی آنها با مبانی نجوم رصدی و با اجرای برخی پروژه های تصویربرداری از اجرام سماوی پر نور مانند ماه و خورشید، گرفت ها و... بهره برداری می شد. در اوایل دهه ۷۰ شمسی ۲ دستگاه تلسکوپ بازتابی اشیمیت کاسگرین ۸ و ۱۱۴ اینچ و یک دستگاه CCD مدل SBIG-ST6 به تجهیزات رصدخانه اضافه شد و تلسکوپ شکستی فرسوده در رصدخانه کوچک تری با سقف کشویی برای اهداف صرفاً آموزشی مستقر شد. در سال های ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵ نخستین تصاویر نجومی دیجیتال تهیه شد و همزمان با ظهور دنباله دار های ها باکو تا که و هیل یاب مجموعه نسبتاً کاملی از تصاویر این دنباله دارها تهیه شد.

